

euocetur. Ita fit, ut qui totum Aristotelem uiderit, is totum intellexerit, qui uni solum incumbat parti, ut illa quidē recte intelligat, quod natura rerum, non uero orationis factum est. Ad unam enim rem penitus cognoscendam, tota philosophiae cognitio concurrat. Quare, non ab re multi, non minus scientiam eius mirari solent, quam docendi ordinem, quorum tamen alterutrum, ex alterutro disponit, nec recte disposueris, nisi recte intellexeris.

Quod etiam in Mathematicis rudem hominem Platonem dixeris, si ad Aristotelem conferas.

Sed in logicis inquirunt atque naturalibus cedimus, excedere namque Aristotelem in his non negamus, in mathematicis uero metaphisicisque, sicut Plato celestis atque diuinus est, sic Aristoteles terrena solum sapit, et in luto semper uolutatur, haec illi. Ego autem praeter admirationem, stupeo, qua ratione, aut quibus Platonis commoti scriptis, talia praedicant, nam mathematicam quidem (ut de hac primum uerba faciamus) sciuisse Platonem, nec negare nec fateri possum, ex libris enim suis, nulla penes huius rei doctrina, percipitur, Aristotelem uero praestantem in mathematicis fuisse uirum, certioribus argumentis demonstrari posse contendo, nam sciuerit ne uterque, an nesciuerit, et uter praestantior hac in re fuerit, non aliunde, quam ex scriptis utriusque intelligere possumus. Verum quoniam quantitate bipartita, diuisa et altera parte, aut et in se absolute et ad aliud considerata, aut ad aliud tantum. Altera modo inquiete, modo in motu sempiterno accepta, quattuor mathematicae

Scientiæ partes emergunt, Arithmetica, geometria, musi-
ca, astronomia. Dicant nobis qui Platonem adorant,
quibus eius in libris perspicere poterimus arithmeti-
cum ipsum, aut geometram, aut musicum, aut motuum
superiorum peritum fuisse? Vbi cumq; legeris ipsum, for-
tasse respondebunt, argumenta rei huius quã quæris, fa-
cile reperies. Ego autem non dubito, nihil esse apud eum
quod certius ostendat, mathematicum ipsum fuisse. Nã
quæ apud eum reperiuntur, nec demonstrationibus corro-
boratum, et aut enigmatische dicuntur, ut in Thymea et in
Legibus, aut talia sunt, ut nihil efferant magni. Nam
qui quadratos nunciat numeros, aut cubos, quiq; dupli-
cari quadratam magnitudinem, aut cubicam posse ma-
thematicorum ratione ac uia prædicat, dicam mihius,
qui quadrare circulũ scire gloriatur, quiq; proportionem
diameteri ad circumferentiã inter triplã, et sesquiseptimã
et triplã, ac decimã numeri. lxxi. hoc est maiore illa et
hæc minore, esse asserit, nisi demonstrationes afferat, explo-
sus, exhibitusq; mihi pistrino, potius q̃ philosophia,
dignus putabitur. Nã demonstrare mathematici est, mul-
ta uero tãgere et a se, quod ne intelligaris per enigmata
proferre, communia uero dare, sed ita, ut nihil latius ex-
ponas, nihil altius repetas, nihil doceas, sed semper enun-
ties. Ceretanorum quidem id opus, non mathematici,
nec omnino philosophi est. Nã sicut Cerete oppido à ro-
manis euerso, Ceretani qui profugerunt, multarũ ob pau-
peratam rerum, scientiam profitentes, obibant Italiam,
simpliciarumq; ignorantiam subeuntes panem, multis,
quæ mēti tradiderat, absq; mēte p̃nuntiat, congregabāt.

Sic mihi Plato uidetur, multis tactis, nullo absoluto, in
disciplinis disciplinati ac mathematici nomen, falso ab
ignorantibus assecutus fuisse; Hanc Ceretarum artē
Lucianus uir & eloquentia primarius, & multarum re-
rum peritia, nō in postremis docuisse, mihi graue uide-
tur, nam ut ignorantiam ceretarum (sic enim appelle-
ti latine sunt omnes, qui priscos ceretanos imitantur) de-
tegeret, libellum conscripsit, ubi non esse opus multa sci-
re irridendo ait, si quis famam philosophi, sequi deside-
rat, sed paucis hinc atq; illinc confusus collectis, memo-
riterq; retentis, facile qui uis uulgo multa pronuntiādo,
plura pollicendo, si lingua conscribentis ualeat uerbis,
in magnū poterit philosophum, opinione hominum,
euidere, Quorsum hæc? ut nullum maiorem ceretane
artis magistrum fuisse Platone facilius perspiciatur; ni-
hil ab eo explicatur, multa tanguntur, principia rerum
non ignorasse iactat, nullibi nisi per enigmata, exponit,
in cælum penè ascendisse dicitur, animasq; prouidisse
in corpora cupidine quadam obcecatis ruere, quod
& falso sibi attribuit, & nulla ratione firmatum in me-
dium proiecit, solo uerborum bombo, sistentatum, cor-
pora ex indiuisibilibus componit. Inuisibilia enī quodā
modo sunt superficies & linea, & in indiuisibilia sicut
in elemēta resoluit, cælestia ignea esse asserit, quo in flu-
xu atq; uirtute, frigora quoq; fieri uidemus Nulla tamē
in re ceretano cum mathematicis est, nihil enim ab eo
scriptum inuenitur, mathematicorum more propositum,
expositum, descriptum, demonstratum, conclusum. Apud
Aristotlem uero ubicumq; aliquid huiusmodi tangeretur,

omnia ordine suo absolvuntur. Admiratione certe di-
guum est, quod etiam in materia naturali, mathematico-
rum more confectis terminis, mathematice quoque sicut
logice non nunquam naturalia probat, sic discipline
plerumque demonstrat, ubi tanto rerum, terminorum, de-
scribendi, demonstrandi, ac denique concludendi ordine
utitur, ut si geometriae ipsi uocem, aut scribendi potesta-
tem dederis, non alia ratione docendi explicandi que usa
fuerit, quam Aristoteles usus est. Declarat id prestantissimus
omnium demonstrator Ptholomeus, cuius si demonstra-
tiones paulo longiores, sicut sunt, quibus proportionales
diametrorum, epicycli alicuius et eccentrici rimatur, ad
eas conseras, quibus Aristoteles cum de uacuo tractet, mo-
re disciplinarum utitur, aperte demonstrandi ordinem
filiumque orationis, in quo demonstrando Ptholomeus uti-
tur, Aristotelis imitatione uidebis expressum. Vbi autem
materia disciplinatio, ut sic dicam, est, sicut in libris de
caelo ac mundo, quo, pro fidei dei, ac hominum sub-
tiliter excogitata, acute conclusa, mathematicae demon-
stratae sunt, conclusiones. Relinquo, quae uel de lineis,
uel de mathematicis, quae res ad mathematicum perti-
net, commodius, apertius, demonstrabiliusque, quam mathe-
maticae professores tractauit, quae nisi aptius ab eo scri-
pta, meliusque demonstrata, quam ab aliis essent, non sua, sed
aliorum inuenirentur. Praeterea quoque quae de musicis, quae
de caelestibus, problematice demonstrauit. Vbi tale quid
Plato? nullibi certe. Deinde sic supini ac frigidi erimus
(ne ignorantes aut inuidi et inimici ueritatis dicam),
ut Aristoteli Platonem anteponamus, qui nullo pacto ad

scientiam & docendi uiam illius aspirauit, non facie-
mus profecto, nisi demonium Socratis, quod ipse adora-
bat, & Plato colebat, nobis quoq; inhereret.

Quod in Metaphysicis quoq; præstat oïbus Aristote-
les. Plato contra, longe ab ea sciētiareiectus est.

Sed in metaphysicis inquirunt longe sublimior
Plato, theologus autem est de cælo hominibus la-
psus, quod inde patet, quia ueritati christianæ
multo magis adherent dogmata sua, q̄ Aristotelis, qui
autem in maioribus, ac diuinioribus excellit, is profec-
to, & maior & diuinior haberi debet. Nā etiam Ari-
stoteles, & metaphysicam primam appellat, & solum
eius professorem, sapientem prædicare non erubescit.
Nos uero uter ueritati, quam, soli christiani christo do-
mino ac deo uero reuelante, cognoscimus, magis conue-
niat, aut uter solus conueniat, uter longe absit, in se-
quenti uolumine seorsum, quoniam prolixius est & ar-
duas continet quæstiones, ipsius ueritatis implorato au-
xilio, declarabimus. Impresentiarum autem, hac parte,
ueritatis theologiæ intermissa, querimus unde nobis,
aut quomodo potest à Platonis persuaderi, primæ
phylosophiæ doctrinam, non ignotam Platoni fuisse?
ex libris eius clamabunt, nec enim aliunde iudicium,
de tam priscis hominibus, facere possumus. Quæro igitur,
quibus ex libris? Ego enim à Platone nihil scrip-
tum inuenio, unde credere possim ipsum uidisse, quo
physicus à metaphysico discernatur & differat, &
quid sit primæ phylosophiæ subiectum, & quid pri-

num eius principium, & ut unum aut plura, & si unum probetur ne an non? si non, minus in hoc habet prima philosophia cæteris philosophiæ partibus uniuersis, nam & si nulla, sua probat principia, non tamen improbata recipiuntur, sed probantur in aliis, quæ subalternantes solent nominare. Id primæ philosophiæ contingere, non potest, nulli enim ipsa, omnes ipsi subalternantur. Quare, siue unum, siue multa primæ philosophiæ principia sunt, cum in aliis probari ne queant, necesse est aut in ea ipsa probari, aut improbari, aut improbata recipi. Primum simpliciter si probare coneris, tibi necessario ipsi repugnaueris, cum huiusmodi semper à prioribus probatio sit, si improbatum receperis, primum omnium scientiam penitus deiciet. Hæc & alia huiusmodi inde à Platone discemus? quod si hæc Plato, aut ignorauit, aut scribere noluit, quomodo nos, qui à scriptis iudicamus, primam ei philosophiam concedimus? cum principia eius, sicut & contrarum, minus expressa, in libris suis esse uideamus. Sed primum rerum omnium authorem iquiunt, solus deum opinatur. Ego autem omneis, magis id quæ ipsum recte putasse, certior sum, primum enim deum, ut modo loquar, siro; unum esse fatetur, deinde alios atque alios summissiores natura, multo magis colit atque adorat, mundum autem non a primo, sed à posterioribus diis, naturaque longe alienis a primo, ex materia factum arbitratur, huic primæ materiæ nullum principium ponit, & presuisse mundo censet, quorum alterum & alienum a mentis compote uiro, & impiū est, si ut summus

deus, ita et prima materia non pendeat aliunde. Ad
huc nec unum erit primum simpliciter, sed duo, alterum
ratione caret, si aliquando in formis materia fuit, et im-
possibile rebus ipsis esse probatur, ydeas et exemplaria,
non in mente diuina, ut plerique posteriorum, sed in cae-
lo alias alibi collocat, et re ipsa ibi, separatim tamen at-
que seorsum esse, per se asinum, per se hominem, per se
bouem, caeteraque huiusmodi fingit. Has ideas bouis,
hominis, asini, ac caeterorum, causas exemplares, infe-
riorum hominum, esse praedicat. Cumque primitiua et
exemplaria, ideas horum corruptibilium, esse uelit, equi-
uoce tamen praedicari arbitrabatur, sicut capram et
hominem, uerbi gratia. De ideali capra, et homine et
de capra atque homine in specie ideae productis. Nec
qua ratione id tam absurde atque fatum, Platonici opinen-
tur scio, nisi quod Aristoteles, quoniam illa exemplaria, si
sunt, incorruptibilia sunt; haec uero corruptibilia, ideo
deceptum fuisse Platonem in primo ethicorum, subor-
stendit, sed praeterquam nihil haec diuinitatis diuer-
sitas ad eam rem ualet, sicut in eodem ethicorum loco
probat, diffinitiones etiam huius et illius hominis,
in quantum homines sunt, diuersas esse ostendant; oportet.
Hinc equiuoce hominem de hoc et illo dici scie-
mus, sed non poterunt, nam si animal rationale mortale
disciplinaeque capax, huius inferioris hominis ratio-
nem dicere audebunt, uidebimus. Haec enim diffinitio,
nullo pacto secundum platonicos homini congruere po-
test, nam primum, mortalem hominem dicere, longe se-
cundum ipsorum positiones atque principia, ibest a ueri

sate non enim compositum ex corpore animoque; dicere hominem possunt, quippe solus animus, secundum ipsos, homo est, corpus autem animo accedit atque accidit, neque ut accidens aliquod proprium, atque inseparabile, sed ut omnino separabile, et omne autem humanum corpus fuit, secundum ipsos, humanus animus et multa corpora, cum ab alio ad aliud, sepius migret, non simul, sed per successionem accidunt. Quare sicut nigredo, albedo, ceteraque huiusmodi ad corpus se habent, sic se habebit corpus ad animum, id est ad hominem, secundum ipsos, in quo multo minus corpus animo adheret, quam color corpori, nam corpus quidem, absque colore inuenire difficile, animum uero, absque corpore, ipsi et praesuisse, et esse, opinantur. Quare si corpus, absque colore concipitur diffiniturque, animus quoque necessario sine corpore, non erit ergo mortale, secundum ipsos, animal homo, sed nec disciplinae capax, non enim capit in hoc corpore homo disciplinam, secundum ipsos, sed reminiscitur. Non est igitur data hominis ratio Platonica, ac ideo nec per eam considerare debent, utrum equiuoce homo de idea, et hoc homine praedicetur, an minime. Quas ob res patet, longe Platonem, sicut in ceteris omnibus, in hoc quoque a seipso, id est a positione, aberrasse sua, et in consequentia, repugnantiaque concepisse. Nam quancumque hominis rationem principiis consentaneam Platonice quispiam excogitauerit, eam et de idea hominis, et de hoc homine dici, perspicue uidebis, sed haec inferiora imagines idearum esse scribit Gemistus, quem nos ipsi allocuti sumus, homo ita prudens ac doctus

ac doctus ut christum negauerit et Platoni adhaerit;
et scriptis christianos in sequatur suis. Imago autem et
id cuius imago est, equiuoce inquit semper dicuntur, si
cut homo et homo pictus, uideo quo tendat, et quid
sibi uelit, nam hinc filium quoque dei, quoniam charac-
ter atque et imago dei est, equiuoce deum esse insinua-
re, subostendereque conatur, sed non uidit imaginum,
alias artificiosas esse, alias naturales, inter quas hoc inter-
est, quod artificiosae et id cuius imagines sunt, equiuoce
dicuntur, imperfectae namque sunt, cum nequeat ars, ani-
mum quoque ac uitam homini picto, dare, naturales au-
tem uniuoce sunt, uitas enim et omnino similes, pri-
mitiuis natura imagines producit, cuius ratio est, quo-
niam perfecte absoluteque uniuersa, quae in primitiuis es-
sentialiter sunt, ad imagines traducit, ut nulla re diffe-
rat, nisi numero quae sit producens, alia imago quae pro-
ducitur. Quod Andromache aput poetam maximum
omniumque praestantissimum (Homerum semper excipimus)
diuinitus expressit. O mihi sola mei super ostia
nactis imago. Sic oculos sic ille manus, sic ora ferebat.
Pudet certe, tantum ut aiunt philosophum, a poeta,
in rebus ardius superari. Sed id earum questio et ab
Aristotele, et a iunioribus modo quo posuit Plato, ex-
plosa est. At mundum inquit factum dicit, eiusque deum
sicut effectui proprio praefecit. Certe non magni aliter
quid deo attribuit, quem ex materia cuncta finxisse,
non ex nihilo creasse opinatur, quamuis etiam id non
primo deo, sed alii longe, inferiori naturaque diuerso at-
tribuit. Sed cruciatus aput inferos esse, asserit inquit

C

Plato & Helios campos quasi beatitudinem quādam animis largitur, quod nullibi dictum Aristoteli compe-
ries, Poetica sunt hæc omnia figmenta, multisq; ante
Platonē sæculis ab Homero, aut ab Hesiodo, multisq;
aliis decantata. Erat autem phylosophi, non sicut acce-
perat, dicere, sed cum i melius cuncta reducere, tamē
multo magis ratioibus, comprobare, quorum neutrum
ipse facere potuit, aut certe noluit, utrum sit, non iure,
phylosophi nomen occupavit, nam si non potuit, non
erat profecto sapiens, nec sapiētiæ studiosus, id est phy-
losophus, si noluit, nemo iure accusabit nos, qui quod
ipse sponte abiicit, id ipsum ei non cōcedimus. Sed Pla-
to quidem talis metaphysicus erat, ut uel principia
sententiarum omnium ignorauerit, quæ nemo minus,
q; phylosophus primus ignorare potest, ab eo enim ef-
fluant & ad eum omnia refluant. Accedit q; nec or-
dine doctrināq; aliquid prosequutus est, nemo enim le-
gendo ipso doctior aut peritior effectus est. Aristote-
les autem uere docet, & studiosos sui, ueros facit phy-
losophos, quid physici, quid mathematici, quid metha-
physici uel subiectum sit, uel officium recte discernit,
quo; hæc distinguantur, & conueniant non ignorat,
quis docendi sit modus in singulis, unde incipiendū,
& quo tandem & per quæ deueniendū, perspicacis-
sime uidet. Nunquam præpostero usus ordine referi-
tur, non integris solum negociis, uerum etiam in perti-
culis & usq; ad argumenta nunitiora, semper enim al-
terum ab altero apud eum sequitur, atq; confirmatur,
omnia sibi ipsi coherent, nihil repugnanter, nihil incō-

sequenter, nihil inconstanter, nihil leuiter, nihil a proposito alienius dictum sibi reperiens, ita ut non humanitas sed diuinitus. scripta contrandas, quæ omnia solus optime facere potuit, quoniam solus omnium philosophorum, quæ sunt rerum ac scientiarum principia prima, quæ secunda, primisq; annexa, quæ primo atq; immediate a principiis fluunt, quæ mediate per priora emergunt, optime perspexit, nec multos, ut Plato, sed unum esse deum ostendit, à quo et in quem omnia et producuntur et reducuntur, quod quoniã prolixius dictum est, in secundo commodius explanabitur, nec separata uniuersalia ponit, sed rerum rationes, sicut artificium in opifice collocat, nec eodẽ precise modo, sed secundum recipientis conditionem atq; naturam sensibilibus rerum, idest corporum, materiam, nec præfuisse, nec separari à rebus ipsis posse demonstrat. Primam philosophiam ordine tradidit et uniuersa quæ ad eam rem pertinent, libris, capitulisq; distincta prosequitur, nec quasi poeta longis fabulis parumq; utilibus, philosophiæ dogmata, perraro tacta, et absq; ratione ac demonstratione ulla, sicut Plato, permiscet. Bene enim longe alium esse a poeta, philosophum, Plato autem nulla in re differre a priscis poetis nihil uidetur, nisi quod illi carmine, hic soluta oratione usus est.

De iactum nonnullorum Aristotelis uoluminum et quibus alphabetis, tria negotia, physicum, Metaphysicum, morale complexus est.

C ii